

Megjelenik a Társalkodóval minden héten kétszer: t. i. vasárnap és csütörtökön. Előfizetheti helyben a szerkesztő's kiadó tulajdonosnál uri utca 453dik sz. alatti Trattner-Károlyi ház első emeletében, egyebütt pedig minden királyi posta-hivatalnál. Az ausztriai birodalomba vagy külföldi tartományokba kívántató példányok iránt csupán a bécsi cs. főpostahivatal utján történhetik a megrendelés. Az Ertesítőben mindenféle hirdetésny fölvetetik's pontosan és jutányosan közöltetik.

CS Az év hanyatlásra közelgésével szives tisztelettel figyelmeztetjük a két haza olvasó Közönségét, hogy ezentulis nm. Széchenyi István gr. urnak gyűltmunká-lása mint az idén Fáy And. Fabricsy, Gáthy, Rosty's más társaké's biztos levelezőké mellett, új's könnyebb olvasatú betűkkel megjelenendő, 's érdekes testvé-lapjainkra eddigi marad az előfizetés, t. i. postán és Budapesten házhozküldéssel boríték alatt egész évre 12, félre 6 p.fr., borítékalanul házhozküldve pedig egész évre 10r félre 5 p.fr. Külföldre vagy az örökös tartományokba járatandó példányok iránt egyedül a bécsi cs. k. főpostahivatalnál rendelkezhetni, belföldre pedig az ország's kapcsolatos részei minden kir. postahivatalnál's a szerkesztőségénél Pesten uri-utca 453 sz. Trattner-Károlyi-ház első emeletén, bármi biztos alkalom által, vagy szorgalom- és gyorskocsi utján.

A Jelenkor és Társalkodó szerkesztősége.

FOGLALAT. Magyar-és Erdélyország. Kinevezések's előlép-tetések; halálozások; hazafiúi ajándék; az alkotandó erdélyi ur-bér elősajgása; őszinte szózat Vársárhelyi komoly szavára; Csa-nád és Zemplény megyék közgyűlései; pótlék Csanádból; módosi-tás Ungból; színügy; selyemtenyésztés; m. gazd. egyesület; buda-pesti napló; jötekonyság.

Amerika (Congressusi előkészületek; elegyhírek)

Franciaország. (Ibrahim fogadtatása; algiri tudósi-tások.)

Anglia. (Fejdelmi ajándék; hadsereg körüli változtatások; Waghorn szándékban levő indiai postaut-próbái; vasutervek ir-ánti lázas részvét.)

Ertesítő; dunavizállás.

Magyar- és Erdélyország.

Őcs. 's ap. kir. Főlségo Gálcsik János kassai ká-p-talanbeli kanonokot a' bold. szűz gagyí apátja czímével díszesíteni; 's a' Szomolnokon megürült másod-kohellen-óri és higanyszántartói állomásra Pállya Lajos k. bá-nyagykornokot méltóztatott kegy. kinevezni.

A' magy. kir. udv. Kaneczellária, a' kebelbeli kiadóhi-va-talban megürült udvari irnokságra Vitéz Ignác ed-digi udv. járulnokot és hites jegyzőt, ez utóbbi helyre pe-dig Gondol Dániel gyakornokot léptette.

A' magy. kir. Helytartótanácsnál Szabó Károlynak helytartósági tanácsossá kineveztetése által megürült ti-toknokságra Tallián Sándor eddigi fogalmazó lépte-tett elő.

Arnold Antal hitesmérnök és eszéki kamrai ép-tészegéd f. évi decemb. 3án; Perleberg Boldizsár or-zságos építő-igazgatósági számtartó pedig dec. 5én meg-haláloztak.

Halálozás. Folyó évi dec. 4kén zabari Szontagh Sámuel több megye t. bírja, tudószékhűdés által jobb é-letre költözött. Az elhunyt, habár élte 69ik évében volt is, elhagyván az ókor elveit, a' haza ébredése által felserdü-lendő állására irányzó elvekkel a' legerélyes buzgalom, 's fáradság közepett mindig szepőltenül barátkozott, me-gyéjének, hol őt sok érdemel dícsőiték, hivatalos 's a' néküli állásában adott tanácsit, véleményit mindig a' ha-ladás's az igazság támogaták, de ő volt leginkább egyi-ke azoknak, ki dícsővagy, hiúság, érdek vagy más emberi gyarló hibáktól tisztán állva, az elhagyottak, gyámolta-lanak's panaszlók kérelmeinek alapos és jogos tanácsok adhatása végett tárva tartá a' jait, 's még halalos fájdalom között is csüggedni nem tudó lelki erővel bírt. Bol-dogult Kubinyi Miklós lelki testi barátja volt. Számos ba-ráti, tisztelőji—de életől halálra választó ágyban sínylő 's elhagyott özvegye nélkül — nyolcz gyermeke, Gyula, Apollónia, Miksa, Petronella, Jenő, Otília, Ede's Emilia kíséretében adatott által a' pihentető sírnak. Béke's ál-dás poraira.

Magy. gazdasági egyesület. Múltán a' gr. Batthyány Kázmér által jutalmakkal koszoru-zott három rendbeli pályamunka a' magy. gazd. egye-sület felügyelése alatt megjelent, a' jutalomoztó gr. őnsza szives volt alulírtat megbizni, abból 100 pél-dányt az ő költségire megtartani's egyegy példány-nyal a' testvérhaza minden megyének a' levéltár számára kedveskedni's hasonlóképen minden a' ha-zában fenálló olvasó társaságnak vagy casinónak egyegy példánnyal szolgálni. — Az elsőt annak ut-ján mielőbb teljesíteni fogom; a' vidéki casinókhöz's olvasó társaságokhoz ellenben azon nyilvános ké-relmet bátorodom intézni, miszerint ne terheltesse-nek fölhatalmazással ellátott küldöttjeik által példá-nyaikat egyesületünk irodájában (üllői ut, gr. Káro-lyi ház) mielőbb tétetvény mellett átvenni. Pesten, decemb. 11én 1845. Török János.

Az alkotandó erdélyi urbér elősajgása.

Uram, nem kell a' te kegyelmed, hanem csak igazság! Stadium 153d. lap.

Midőn nagy nemzeti célok elérésén törődik egy nép: válnak hazafiak, a' magas eszmétől ihletés-ökben magokat's magokét — olykor haszon nélkül — megtagadók, a' haza oltárára mindenüket áldoz-a-tul vinni készek; 's van elámulat sokaság, mely min-dig a' rendkívülit báványozza, mely a' mint dícsőiti az illy lélekűségeket, úgy kárhoztatja legott az álta-la ugy nevezett önzőket, kik polgári kötelességök

körén tüllépni vonakodnak. Végre, mert a' nemzeti czélhoz nem járulni gyalázat's a' hozzájárulás csak egy két magáról felejtkezettnek nyomain lehető már köz megeléglésre: vonulnak előbb szintazon uton a' tartózkodók is's viszik ajándékaikat, néha egész vagyonukat, bár szívők's az igazság vérzik alatta, — és el van érve a' nemzeti cél — eszmében! Esz-mében igen is de nem valóságban; mert nincs és so-ha nem lesz tartóssága olly intézvénynek, mely fel-magasztalt szívgerjedelmeken's nem a' száraz pol-gári kötelesség, a' társaság céljából fejlődő igaz-ság érzetén alapul.

Mindinkább közönségessé kezd válni azon nagy gondolat-szülte vágy: nevelni a' nemzeti testet, kö-zösíteni az érdekeket's egy ohajtásúvá tenni a' haza minden lakosit, mely: a' nemzeti nagyság; ellené-ben a' reá ható és nehezülő erőknél és súlynak. — Szeplőtlenül és tisztán, mint sziklák vize, lépett ki e' gondolat azon agyból, hol a' magyar nemzet szá-mára éledt és megérett. Az ujja teremtő azt mondá: Legyen igazság! és lesz minden, mit ohajtunk. De ember ő is, nem mindenható; és nem lön igazság! A' gondolat, a' vágy t. i. — mint láthatni — közönsé-gessé lett; de bátor eléggé tudunk kellene, hogy a' czél nem szenteli meg az eszközöket: olly nagy hó epedésünk ohajtásunk tárgya iránt, hogy az utunk-ban álló akadályokat — bármi szent érdekek és jo-gok is azok, 's mivel többnyire sajátink, azért tet-szőleg nemesen — számba nem vesszük; áldozat-ot vinni és vitetni kívánunk; és így az igazság he-lyett lön követelés, lön urbér.

Nagy fába vágom fejszémét — jól tudom — ki-kelven az urbér vagy is olly intézvény ellen, melyre már Magyarország törvényhozása is rá ütötte bé-lyegét, 's mellyet az emberiség hősei, buzgóbban mint akármely propaganda vitézei, tüzen vizen min-den nép- és nemzetre rá akarnak tokmálni. Ámde hiszen a' vélemény-szabadságból folyólag legyen el-tűrve ezen egyes — ha talán hibás — nézet is; mér-sékelt ellenzék nem árt az ügynek, czáfolatot idéz elő's a' tárgy kifejtését nagy részben elősegíti; és törvényhozás van Erdélyben is, mellynek, ugy le-het, sok egyedei keblök mélyiben fészkel az urbér-izony.

Szintazon közügybarátok, kik a' földmivelő népet urbér által jobb állapotba vélik helyezettetni, a' haladás egyik kívánatának tekintik a' czéhek, li-mitatiók's akármint más szorító rendszabások eltör-lését. Nem fejtegetem, mennyire akadályai ezek va-lóban a' közjólétnek; meg van már az kellőleg vi-tatva's elkészítve országos tárgyalásra. Decsdál-hatni, hogy midőn a' limitatiók ellen fölzendül jobb érzetünk: nem öltik előnkbe, hogy az urbér, az üdves urbér is csak limitatio, csak igazságtalan limitatio. — A' kereskedők, mesteremberek szabadabb körben mozoghatandnak bizonyosan, megszűnven minden egyedáruság, társulatok, czéhek és árszabások; az ipar és gondos munka árát fogja találni; de a' tunyá-nak's a' régi rendszer kiváltságosainak sem leend méltó okok panaszra, mert kezök, elméjök't's akaratjokat nem köti meg semmi; előttük leenl tér és idő, mellyben annyit nyerne, a' mennyit érnek; birtokuk termékének — mi: kereskedés- vagy mes-terségtudásuk áru- vagy műcikke — fogyasztóji, a' haza, 's ha tetszik, a' föld minden népe annyi áron vásárlandja meg azt tőlök, mennyit kiszabni nekik jónak fog látszani. 'S ha már ezen két néposztálynak illy állást ohajtunk, 's az fog is eszközöltetni később vagy hamarabb; ha ok a' limitatio káros hatása alól kiemeltetnek's iparuk bére meghatározásában tel-jesen szabad lábra tétetnek: büneért lakolással ta-szítottatik é a' földbirtokos osztály épen illyen limita-tio alá, vagy miért? — Őseinek hazánkért kihullott vére's a' halmok, azoknak csontjaiból tamadtak

tiszteletet érdemlenének. De hagyján! nem ollyan most a' világ, hogy a' maradéknak érdemes elődeiért bókólnánk; jelszavunk: igazság és közjó! — Épen az igazság kívánja azonban, hogy mit egyre nézve rosznak, orvoslandónak tartunk, ne buktassunk abba másokat. Vagy örökké tartó legyen é azon átok az emberfajon, hogy mikor egyik fölemelkedik: súly-lyedjen a' másik?

A' föld két magyar hazánkban — akárki mit hisztorizál vagy jurizális — tulajdon a birtokosá-nak (katonáskodni tartozás föltétele alatt; miről más-kor szólandok) tulajdona, mellyről ő és utódai sza-badon rendelkezhetnek, azt mivelhetik vagy pusztán hagyhatják, 's eladás, ajándékozás vagy véghagy-o-mány utján elidegeníthetik's árát elkölthetik a' nél-kül, hogy abban őket valaki sükeresen akadályozta-hatná, vagy arról számot kérhetne; 's ha (még most Erdélyben) csak a' nemesek általi jószágserzhez-tés a' vevők számát nem korlátozná, az árt nem csök-kenené, 's még némi fiscusi jog a' hűbér természet-nél fogva szükséges ovásra a' vevőnek okot nem ad-na: magára az elidegeníthetésre nézve ugy lehetne tekinteni földbirtokukat, mint zseborájokat vagy pa-ripájokat. Midőn azonban ezen ingó javak eladását is szabályozzák a' vámrendszer's egyéb nemzetek közti viszonyok's azok még is csak tulajdonai ma-radnak az embernek: az ingatlan javak eladásának említett korlátait sem mondhatjuk tulajdonosság-há-ritó erővel bírónak. — Olly urai ok a' földnek, hogy még azon kérdésre is: hátha tetszenék a' birtokosnak egy falujából vagy egész jószágából mind elbocsátni szolgáló embereit's azt merőben legelővé, parkká vagy erdővé változtatni: tehetné e'én bátran, 'igen'tt mondok; ha egyébaránt azon jószágra eső közterhe-ket elvállalni és hordozni képes leendene. És épen e' tulajdonosság szempontjából, az urbéri viszonyokat szabályozó eddigi törvények csak mint: cselérend's erdőszerzői szabályok, a' méltányosság's koránsem szoros jogszorúság tekintetében hozattak; (a' sza-bad költözés nem urbéri viszony, hanem az embe-riség joga) soha, de soha sem is fognak hozathatni mások, erő-hatásteljesek és állandók bizony nem!

A' tulajdon szentsége ollyas valami, mellynek a' tulajdonos megegyezésével rövidítettése is örökös elégtelenséget's a' maradék roszalását sőt átkát szüli's vonja magára. Emlékezzünk az egyezkedé-sen alapuló servitusokra. — Terheket rakhatni az emberre's vállalja örömet a' jó polgár hazája közja-váért, csak tulajdona maradjon érintetlen, maradjon kirekesztőleg saját rendelkezése alatt. Mi lenne, ha csak sétabotunkat tar-tóznánk másnak a' nap bi-zonyos óráin átengedni, vagy belőle egy darabot va-laki számára kés- vagy kaczor (bicska)-nyélnek le-vágni? — Elveszne a' legbájosabb vidéknek minden gyönyöre a' miénknek erőszakolt uton más kezében látásán; 's mennyi gyöngéd érzés ezt alig alig bír-ná el: az mondhatatlan. Mélyen van az ember termé-szetébe oltva lelkileg is szabadon mozoghatásának szeretete; maga szorítsa meg bár magát örökre: ennek tudása kinezni fogja teljes életében. Hallánk eleget a' zárdák által rejtett sorvasztó bánatokról. Hát még ha máshonnan jó a' megszorítás? Ismértjük az egy nagy város kőfalain belül 100 évet élt csiz-madiaróli anekdotát, kinek — csak hireért — meg-tiltatván ekkor még hátralevő napjaiban a' várból ki-menés: betegségbe esett bujában; 's mégis a' tilalom megszüntéveli felgyógyulása után sem ment soha ki a' város kerítéséből. — Vannak valóban olly jogai, kívánatai az emberi lénynek, miket a' közállomány-nak soha nem ajánlott fel; sőt épen azok bátorságo-sítása fő föltétele társaságba állásának. 'S illyen bi-zonyosan a' tulajdonáróli szabad rendelkezés.

Nem tanácsos azért kényszerítő szabályokat alkotni arról, milly föltételek alatt engedje a' föld-

birtokos telkeit valakinek használatul. *) Azért ebbe a törvényhozás ne avatkozzék, mert vélt nemes áldozatra hevültében azt sérti meg, mi felett leggondosabban kellene órkódnia: t. i. a tulajdon szentségét; — a nélkül pedig hogy a másikon valódi segítőne. Nem is alkothatni e részben igazságos törvényt. **) Annyi különfésleg van az ingatlan javakban, hogy azokat nincs ész, mely felöllehetné, mely reá kulcsot találhatna. Két egymás melletti hold föld közül egyik sokszor többszörösen jobb a másikkal; oldalgós, lejtős, köves az egyik, térs, korhanyal (humus) fedett az alatta fekvő másik. A határrészek gyakran mintha más más égalj alatt lennének, oly különbözők termékenységükre nézve; s két szomszéd falu határa sincs egészen egyforma. Egy helyen vízjárás okoz károkat, másutt ugyanez hasznossá tehető rétöntözésre. Néhol éjszaki a hely vagy meredek, másutt verőfényes és lankás 'sat. A városok és más fogyasztók közel- vagy távolléte, s ezeknek is különbözősége; az utak fekvése; fa- kö- vas- sóbőség vagy szükség 's még a lakosok erkölcsi állapotja is oly végtelen különféleképen folynak a hely becsére, hogy ha két tojás sincs egyforma: föld bizony annál kevésbbé. Mennyiséggel pedig a millyenséget épen nem pótolhatni; midőn amaz mindig a munkát is szaporítja 's a mennyiség mértékének meghatározása végett előbb a millyenséggel kellene igazántisztában lenni, mi maga épen a feloldhatatlan csomó. Akár hány osztályba sorozza a törvény a fekvő javak mineműségét: maradand számtalan, mely egyikbe sem fog illeni; melyre tehát a szabályos tartozás igazságtalanul lesz kivette; károsodik benne birtokos vagy jobbágy, s annival nehezebben szenvedhető — mi megjegyzést érdemel — hogy a másokét a magáéihoz képest nagyon kedvezőknek találandja mindig; mert természetünkben van saját vagyონunkat 's terheinket tulbecsülni. Egy biztosságnak kellene minden urbéri telket a hozzátartozókkal külön külön 's ugyan szemesen megvizsgálni, 's úgy meghatározni a róla teendő tartozásokat, ennek pedig oly felsőbb lényekből állania, kik mind a két fél teljes megelégtelésére munkálhassanak. 'S még ha ez lehetséges volna is: akkor is igazságtalan lenne az urbér; mert idő és körülmények szerint változik a föld és munka becse 's azt annál fogva állandó lábra állítani nem lehet, nem kell; igazságtalan lenne örökösön, mint mindenik félre nézve káros, sérelmes limitatio.

Vannak vidékek Erdélyben a székely földön, — én két három helyen láttam, de tán mindenütt ugyan — hol a nagyobb birtokosok magok vagy eleik szabad alku útján 's kész pénzen szerzették évek sora alatt birtokaikat. Most egy majd más szabad székely szük idő vagy korhelység- okozta nyomorúságában eladogatta darabonként földet — 's tudok példát reá, hogy azután ő maga, mint zsellér hetenkénti két gyalog napszámi szolgálat mellett használta az előbb magáéit — a gondos családátya élt az alkalommal birtokát nevelni 's a mint többet meg többet szerzett: a szerint nőtt jövedelme még többrendű székely örökségnek is magához csatlására. Néhány szerző nemzedék — körülményekhez képest — majd fél falu birtokába juttat egy családot; az elidegenítők 's maradékaik pedig elbódorognak más helységekre, kihálnak, vagy mint zsellérek urat szolgálják. — Előadom itt pár szóval, mi szép szerepet viszen illy jószágyszerzésekben az ősiség. Kodok István szabad székelynek aratás után már kevés gabonája maradt, mert az addig kölcsönadók megvették rajta tartozásait; aggodalmában a mi még van, azt is elfecsérli, 's tél közepén már nincs mit ennie: Elmegy — y jó gazdához 's pénzt veszen fel legjobb szántóföldjére; és ismét meg ismét megyen, kér 's mélyebben temeti be zálogát. Végre azt mondja — y: Hallod é Kodok! többet földre nem adok, mert többet nem ér. De szegény feje nagy nyomorúságban van, (nem kap több pályinkát hitelbe) eseng 's rimánykodik addig 's addig, hogy megegyezzenek az örökös vásárban. Kodok kap még tíz forintot, miután elhozta leveleit a földről szólók kiválogatása 's ott hagyása végett; áldomásul pohárbo-

*) Noha különböző véleményünk e tárgyra nézve, mindazáltal a több oldalú megvitatás 's felvilágosítás szempontjából közlendőnek hittük e' cikket. Szerk.

**) Vajjon alkothatni e szoroson igazságos egyezséget? 's vajjon sűrű népességi esetben nem jutna e a föld népe az irlandiak sorsára, gyér népességében pedig ki vallana több kárt, mint a földesur vagy tulajdonos? Szerk.

rocskakat hörpent, és háladatra lágyulván segítője iránt: maga terjeszti elő: iratnék a kötlevébe 100 ft. helyett, mit kezéhez vett, 250 vagy 300 ft. — tudván, mikép máskor is megkívántatott volt az, némely rossz atyafainak háborgatásai kikerülésére. (Mintha lát-nám, mint jajdulnak fel erre: Hah plutokratiai zsarnokság! a más tettei felett érzélgők, kik még is piczinyke körükben magok a legnagyobb — zsarnokok). Regiusok jönnek, egy pohárból ivandók az elidegenítővel, ki eladogja a sokszorozott sommát; 's láttam iratni a szerzemény-levébe — szokott styllus szerint — hogy „előttünk jó folyó készpénzül felvette.“ — Telik mulik az idő; Kodok uram elpusztul; vérei szeretnének ő földeikhez jutni; de levelök nincsen, 's a falusiak közül ki zálogos ki örökös elidegenítést hallott néhai Kodoktól. Mit tegyenek? Ha zálogos perfolyamon kezdik: az majd megbukik nagy későre. Az örökös vásár feltörésének nincs vége hossza 's a kezdő bizonyosan örömet nem éri; aztán — — — — — -nak fia hivatalt visel a székben 's a tisztek — mivel csak — — — — — y uri ember a faluban (csak neki van bora piczdejében) ki fehér czipót is süttet — hozzá szállnak; (miért egyébarant az egész falu egy egy napszámot teszen) oh nincs semmi remény boldogulhatni a perrel! Hát még a nagy summa! Erről is gyanitnak valamit. Legjobb tehát abban hagyni az egész dolgot. — Igy játszának ki az ősiség jogai 's az azt fentartani kívánó alkotvány eltátja rá szemét száját és nagy bámúlásban nem jut eszébe, hogy ő maga demoralizálja ennyire a jószágeladót és bevőt. — De térek a dologra 's kérdem: az így, még is csak készpénzen öszszeszerzett földek, rétek és belső telkek után is kiszabandjaé használóinak robotját az urbér? Kényszerítendi e a tulajdonost, hogy azokat adja és mennyiért adja át a birtoktalannak? Hajgen: úgy egyjással határozza meg törvény azt is, hogy ki eddig négy lovat fogott kocsija elibe: kettőt néhány napi kaszálásért vagy egyéb szolgálattétel fejében tartozzék odaadni zsellérének, hogy munkában kifáradt testtel ne menjen gyalog a városba szegény!

De miként segíthetni hát a földnépen? maradjanak é tovább is kényuraik 's ezek tisztjei zsarnoksága alatt, akadályoztatva lelki testi fejlődésükben, távol a haza közérdekétől? Kell é még túrniök minden jognéküliségüket? Nem. Két szabadság jóváteendő sorsukat: szabad egyezkedés a földbirtokosokkal és szabad költözés, 's a harmadik: ingatlan javak kicsinyenként is szerezhethése, boldogitná őket a földön. — Szabad egyezkedés iránti nézetimre azt mondá egykor bizonyos birtokos ur: „Mi nemesekül csak magunk birván a földet, monopolisták vagyunk 's hasznunk úgy hozván magával, mindnyájan csak sok robotért 'st. cf. engednök használatra telkeinket.“ Igy hiszik talán mások is. De röviden említve, hogy több ezer szám az egyedaruság képzetével nem fér össze, ha elgondoljuk ismét az emberi természet 's kivált a magyarét; ennek vetélkedési vágyát; még a jótól is vonakodását, azt felei közül valónál látván; más esze lenézését; ha gondoljuk azon képtelenséget, olly sok számból álló nemes egyedet a jobbágy tartozásokban egyről egyig megegyezni: nem maradhat fen bizony semmi aggodalmunk a föld használatának egy árra szabása iránt. Maga a jövedelem-szaporítás őstöne — pedig tagadhatlan, hogy több ember több földet, vagy ugyanakkorát jobban, megmunkál, 's több vagy jobban munkált föld több jövedelmet ad — meghiusitna egyedül minden ollyatén megegyezést, vagy öszszebeszelést. (Folyt.)

X A pest-szegedi csatorna ügyében Váscsuhelyi Pál ur komoly szöszatára egy őszinte szöszat. (Folytatás). — Azon állítására V. urnak: hogy „a folyóvízű csatorna nem divatos, mert újabb időben mindenfelé állóvízűt építenek, és folyóvízre csak a régiekben építettek, midőn a szekrényes zugokat nem ismerték.“ Azt felelem, hogy azon elv szerint épült folyóvízű csatorna, mihez képest B. ur a pest-szegedi építeni akarja, még ezután fog a vízépítéssel előhaladtával divatba jönni, 's ez sokkal czélszerűbb az állóvízűnél, mert a hajók járásakor esése olly annyira mérsékelve van, hogy az állóvízű csatornától keveset különbözik, ellenben tisztítása czélbavételekor a szekrényes zugok mesterséges készületnél fogva, az egész esése megadatván, sebessége nagyítottatik. A folyóvízű csatornák azonban, mind a mellett, hogy hasznosabbak, ritkábbak lesznek, mint az állóvízű csatornák, mivel ritkább azon szerencsés körülmény, miszerint folyóvízűt építeni, 's ritkább azon eset, minél fogva annak éltetésére elegendő víz-

tömegrül rendelkezni lehessen. A régente épült folyóvízű csatornák, minden mesterségesebb építvények nélkül, nagyon természetes egyszerűséggel készültek, 's azért hiszem jelen időnkben már nem divatozók, mivel azokat némileg egy korlátlan kisebb folyóhoz lehet hasonlítani. Különböly folyók mentében, melyek magok állapotjában nem hajózhatók, hiszem nemsokára a folyóvízű csatornák azon elv szerint építve, mint van például az aradmegyei malmocsatorna a Körös völgyében, még ezentul fognak divatba jönni; mivel erőművek hajtását, szárítást és öntözést egyszerre eszközölhetnek. A körösi malmocsatorna, csekély változással, ha még legalább két annyi költséggel hajózási célra szélesebbre 's mélyebbre épült volna, egyike lenne a legjobb hajózó-csatornáknak.

V. urat még egy körülményre, mely többek előtt tudva van, kívánom figyelmeztetni. Eddig a kisebb folyóknál a malmokat az anyágyba szokták építeni, és pedig még az aedilis directio utasítása után minden malomnál egy táblás nagy zugóval szokták a folyó ágyát átépíteni. Ezen építkezésmód, mind a mellett, hogy nagyon káros és czélszerűtlen, még is divatos volt, mert az az aedilis directio normativum gyanánt követte. Ezen elvet B. ur elvetette azon oknál fogva, minek kelljen minden malomnak az anyafolyó árvi zeivel megküzdeni; 's azt elvetvén saját elve után, építette az aradi malmocsatornát, melynek lényege abban áll: hogy egy bizonyos alkalmas helyütt a víz mesterséges építvény által ártatlanul kivétetik, 's úgy külön csatornán, a körülmények-höz képest határozott számú malmokra, mindenkor csak a kellő mennyiségű viz vezetetik. Ezen elv mellett a malom- vagy erőműi csatornát egyszerre hajózhatóan 's öntözőnek is lehet építeni. B. ur elvetette a nagy táblás zugókat, és az aedilis directio által is követett rendszert, tehát elvetette a divatos rendszert, 's ollyant állított helyébe, mely czélszerűségére és hasznosságára nézve első tekintetre is bizonyosan háttérbe szoritandja amazt. Igy fog az lenni a hajózó-állóvízű csatornánál is mindenütt ott, hol az B. ur jól alkalmazott elve után folyóvízre alkotható. A hydrotechnia, kivéven egyes vízépitvényeket, még azon fokon áll, hogy abban nagy előhaladások történhetnek, 's újabb időben történtek is, és ha történhetnek, miért ne történhessenek egy a vizek körül 35 év alatt folytonos munkálkodásban megöszült magyar mérnököktől, ki a külföld e tárgy nevezetesebb műveit is tökéletesen ismervén 's mind- eddignagy tapasztalásokat szereshető téren forogván, talalványos észlel újabb elveket honosíthat, valamint a malmok építése és szárítások körül már honosított is. Ezekre nézve midőn V. ur azt mondja: hogy ki a 19dik században folyóvízű csatornát hoz javaslatba, az tudományos tekintetben legalább néhány századdal hátrább kullog; megfordítva azt lehetne alaposan válaszolni: hogy a ki hasonlót mer állítani, vagy ki önmagától sem folyó- sem állóvízű csatornát, mint V. ur javaslatba nem hoz, az a vízmérnöklésben nem hátul, de sehol sem kullog. A folyóvízű csatorna B. elve után épülve, mind vízosztó-épületei, mind szekrényzugói, mind pedig a rá alkalmazható erőművek mesterséges készületénél, ugy vizek vezetésénél fogva is, tudományos tekintetben sokkal előbb áll az állóvízű csatornánál.

Most taglaljuk V. ur eszméjét, miszerint az első csatornából, melyet Pesttől Baracsig a Dunából éltetne, a felsőbb csatornába a 16 — 24 láb magasságra gőzgéppel javasolja a vizet feiszivattyuztatni.

V. ur értekezésében nyíltan vallotta, hogy a Duna és Tisza között eső emeltebb földhát 8 — 9 mérföldön 6 — 9 öllel áll magasabban a Duna legkisebb vízénél, 's vegyük hasonlóan saját állítása szerint a felsőbb csatornának fenekét 8 láb alább a legkisebb víz színétől. Ezen adatok nyomán ha V. ur a legkisebb vízálláskor is, a csatornát hajózhatóvá építtetni akarja, a legemeltebb földhátan a 16 láb felszivattyuzás mellett 7 öl 4 láb mélységet, a vizek 24 láb magasságra eszközendő fölemeltetése mellett pedig 6 öl 2 láb mély csatornát szükség ástania, olly formán, hogy a felső csatornában is 8 láb mély vízállás legyen. 'S most ha megfontoljuk, hogy V. ur komoly szöszatában 2 — 3 öl mély ásást mond szükségesnek, nem tudom járatlanságának é vagy szántszándékos jó akaratának (?) tulajdonitsuk ezen szarvas hibáját. Mindenesetre ha ezen vastag botlást készakarva követte el V. ur, az olvasó közönség iránt nagy tiszteletlenséggel viseltetőnek méltán

bélyegeztetik, mert a' tisztelt olvasót illy világosan mystificálni elég szerénytelen volt; ennél fogva inkább szeretem hinni, hogy csak e' téren ismét gyakorlatlanságából eredt ime bottlása. Ez esetben az állóvízű csatornának egyedül tökéletes kiásatása a' fen említett első mélység szerint 11,595,000; a' második mélység szerint 9,243,000 pforintba kerülne. —

Vegyük azonban, hogy a' kérdéses földhát Beszédes ur helyesebb adatai után az orgoványi 's bugaczi határban hétöllel áll magasabban a' Duna legkisebb vizénél, ez esetben a' 16 láb felszivattyuzás mellett 5 öl 4 lábat, a' viznek 24 láb fölemelése mellett pedig 4 öl 2 lábat szükség ásatni a' kérdéses földhát emeltebb részén. Az első esetben egyedül az ásatás 6,842,000 pengő forintba, a' második esetben pedig 5,461,000 pforintba kerülend, oly formán, ha a' csatorna völgyelete másfeles oldalrészt fog nyerni. Ezen öszszegekhez számítsuk még a' csatornára fordítandó többi költséget, nevezetesen: a' soroksári Dunaág két helyeni elzárását, és zugókkali ellátását; a' duna-és tiszta-toroki épületeket, a' szivattyuzást eszközölő gőzgépeket, ezeknek éltetését, 's fentartását; a' gőzerőműnél építendő hágsós szekrényeket; 10—11 közbeeső kisebb szekrényzugót, a' harasztli torkolat erősítését, 's mindezt csak azon árban, mondom csak azon árban vegyük, mellyben V. ur azokat önérdékéhez képest sajátos modorával kelletlenül jóval csekélyebbre vette, mégis első esetben a' csatornának öszszes költsége 9,342,000; a' második esetben 8,401,000 pforintot tenne. Ha pedig figyelembe vesszük, hogy V. ur a' földbeszívás, elpárolgás és a' szekrényeknél az elszívárogatásra naponként csak 1/4 hüvelyk vizapadást számított a' csatornában, mit bátran a' Duna és Tisza közti homok környezte puszták vidékhez, és az itteni nyári hőséghez képest még annyira tehetünk; továbbá, ha még azon tapasztalt körülmény után itélnünk szabad, miszerint V. urnak egész értekezése folyamából világosan kitűnt: mikép ő csak egy helyet sem mulasztott el, hol a' saját érdekébe vágó adatokat kelletlenül jóval kedvezőbbeknek, a' B. ur ellen pedig fegyver gyanánt intézhetőket kelletlenül jóval ellenkezőbbeknek nem vette volna, mondom, ha innen itélnünk szabad, V. ur gőzerőgépre hivatkozó adatit kevesebbre vette, melly tárgyban a' szükséges bizonyos adatok részéről hiányozván, az illető szakértőket nyilatkozásra ezenel felhíni bátorokodom.

Mindezeket figyelembe véve, úgy hasonlóan az ásatást vezető személyzet fizetését, és a' szükséges szerszámok megszerzését is számítva, mondom nem hibázunk, ha az első eset szerinti csatornát 10—12 millióra, a' második szerint pedig 9—11 millióra vesszük, annyival is inkább, mivel több rendbeli építkezések mellett tett tapasztalatim után bizton állíthatom: hogy Pestnél a' csatorna torkába alkalmazandó építvény, ha czél szerűen és kellő erősséggel szándékolatik létrehozatni, nem kétszáz ezer, mint V. ur számítja 's kedveért a' fentebbi öszletben én is számítám, hanem háromszor annyiba is fog kerülni, mit B. urnak ezen torok-épületről kész terve is bizonyít; ezenkívül az egyes vizszekrények is, nem ötven, de bizonyosan 80 ezerbe fognak kerülni. —

Ezek szerint látnivaló, hogy V. ur gőzgépes állóvízű csatornáját csak feliben számítja, midőn azt 5 millióba kerülni mondja; 's ezt jónak látja a' végett tenni, hogy részére minél több elfogadó kebelre találjon.

Én pedig mindezek után, ismervén a' helyszíni körülményeket, azt mondom: hogy V. ur eszméje szerint végrehajtandó állóvízű csatorna, mindamellett is, hogy a' folyóvizinél több költséget követel, különös vizsgálat nélkül nem lenne egyéb egy experimentumnál, vagy csak szerfelett nagy költséget igénylő pártolási munkával létesülhetne; ezt pedig azon fontos oknál fogva merem állítani, melly szerint a' viznek 24 láb magasságot eszközözendő felszivattyuztatása mellett a' csatorna viztartó mélysége az orgoványi 's bugaczi határban minden helyütt nem jönne keményebb alkotású földbe, hanem csak homokos földbe, mellynek rétegzetei a' nevezett határokon 3—3 1/2 öl mélységig tartanak a' földszíntől; a' 16 láb magas felszivattyuzás mellett pedig hasonló körülmény a' baracsi, adacsi 's kerekgyházi határokon fordulna elő, mint néhány helyen véghez vitt vizsgálatok gyaníttatják; következésképp mind két esetben a' csatorna vizének elszívása, 's

a' homokos rétegzet közötti elszívárgása könnyen, és természetlanilag vizsgálva a' vidéket, va' lószíntülleg be is következne, 's ha bekövetkeznék, bezzeg akkor, kérdelem V. urat: mi lenne csatornájából és gőzgépéből? Igazán csak ez, és csak ez lenne a' valóságos ördög árka 's ördög gépe, mit ismét — hogy a' jövő nemzedéknek rémképül ne maradjon — V. urnak csak legkedvesebb elvbarátja menthetne meg az „ördög“ praedicatumtól.

Erre nézve, ha állóvízű csatornát kívánunk is létrehozni, szükség azt oly mélységben vezetni, hogy viztartó völgyelete a' keményebb alkotású agyagföldbe essék, oly mélységbeni vezetése pedig az állóvízű csatornának, mintán azt emberi erővel egész tökélyre szükség kiásatni, a' czélhoz képest a' folyóvizinél jóval nagyobb költséget igényelne. (Vége jövő számban.)

Csanádmegyei közgyűlés. Makó, decemb. 11én. Folyó hó 1én kezdett 's 6kán végzett rendes évnegyedes közgyűlésünket, m. Aczél Antal főispán ur, rövid beszédével nyitotta meg. Zajos „éljen“ mint keblünkől kitért válaszuink hangoztatása mind addig nem szűnt: míg a' csendet, rendes évnegyedes gyűlésünkben 1ór elnöki széket foglalt főispánunk tekintélyes szavai elő nem idézék. És lón nagy csend, mellyben a' teendők során szinte röviden szólva mindenekelőtt a' következő 1846dik évi adókiivetést, egy küldöttségre kívánta bizatni. A' RR. azonnali megegyezésökkel ő mlga ezen indítványát méltányolni, az adókules kidolgoztatása után még a' gyűlés folyama alatt bevézendő adókivetési munkája leendő beadatásának meghagyása mellett, legott kinevezett küldöttségre bizatott. Voltak ugyan többen, kik e' tárgyhoz szabadon nyilvánított azon észrevételeket: szerintök, hogy a' kertész zsellérekre úgy, mint az urbéri földön lakó zsellérekre aránylag kívánták háritatni az adót azon okból: mivel azok is épen oly hasznát veszik a' földnek, mint emezek, a' munkálkodó küldöttségek utasításul kívántak adatni. De ő mlgnak e' tárgybani otthonosságát ismértett azon felvilágosítása: hogy az említett külön osztályu zsellérek által aránytalanul viselt közterhek tekintetéből, őket aránylagos adóztatás alá vonni nem lehetvén, — az e' tárgyban előtte szóltaakat megnyugtató. Ezután az idei rendkívüli vizáradás által szőlőskertjeikben károsult adózókoni lehető könnyebítésre — mennyiben a' megye korlátozt e' részbeni tehetségekőrei azt engedik — a' küldöttség közremunkálni utasított. És ismét lón hoszszas csend; mert egy latin szerkezetű levél felolvasatása közben, csak olykor olykor, hoszszaszünetek után csiklandoztató füleinket néhány tördelt latin szó hangja; élénk visszatetsző zúgás követte a' csendet, több „nem értjük“ közbeszólás mellett elvégre felolvasatott. Nem akarásból, vagy nem tudásból történt e' az olvasás oly részszul? nem tudom; tudok azonban annyit: hogy ember szájából kellemetlenebb hangokat alig hallott valaki, én legalább soha sem! Mire igen méltán adá elő egy tbiránk azon panaszát: miként szóló csak magyar anyanyelvének levén teljes birtokában, következőleg, az idegen latin szerkezetű előtte most felolvasott levelet lefordíttatni 's anyanyelvén felolvasatni ohattja. De főispán ő mlga azt azonnal megmagyarazván következő rövid kivonatát terjeszté előnkbe: „Varasdme gyében állítólag az ottani örökös főispáni gr. Erdődy család sérelmével főispáni helyettes neveztetvénki, ezen sérelem lehető orvoslására ezen megyét is felszólítja.“ Melly, élénk vitatkozás után pártoltatott is. — Szepes megyében a' katonaság által elkövetett vérengzési merény 's köz botrányu tényre, egyedül felsőbb katonai kormány által hozott ítéletet érintő 's egyszerűsmindkeveslő, 's azzal meg nem elégtül ugyanazon megye levele, mennyiben ő felsége k. k. leirata szerint — nem vegyes vizsgáló bíróság eljárása következtében hozott a' ki nem elégtül ítélet, pártoltatott. — A' turopoljai nemesek gyakorlott jogaitak védő Pestm. levele szinte pártoltatott. Nador ő cs. kir. főhősége tiszteletere teendő nemzeti ünnepelet tartalmazó Pestme gyé felszólító levele, kitérő örömrészvétellel fogadtatott 's pártoltatott. Jövő évnegyedes gyűlésünk határideje márt. 15ikére tüzetett. — Folyó hó 15kétől kezdve, a' marhahas ára 11 krra emeltetett. — 'S ha még azt is elmondom: hogy mlgs főispánunk távollétében is atyailag felettünk örkölő becses arczképenek hová hamarébbi megszerzését 's az utókornak is átadhatása nézetéből tanácskozási teremünkbeni helyzetetését, közösen elhatároztuk, úgy hiszem jelenünkől az egészen 's részben a'

nyilvánosság terére tartozó tárgyakat mind elmondottam. —

Legyen szabad azonban, más szempontból is szólnom ez úttal. Ha az, ki Csanád ezelőtti ingerült kedélyek által vezetett gyűléseit, kivált a' közelebb mult septembert, mellyben a' nyers tömeg tetteles szentségtelenítései is eddig rögtöni fenyték nélkül hagyatvák — isméri 's ha azt Csanád közelebb nyert főispánja 's újított tisztikarának működéseire figyelmezőleg, mostani sokkal korszerűbb 's tisztább állású jellemével öszszehasonlíttja, innét önként folyó újabb irányánál fogva az, jelenleg Csanádot a' tetteleg haladó megyék sorába számíthatja. De bármilly dicséretes irányt vett legyen is fel e' megye, mégis közelebb történt tisztujtása előtt hozott azon határozatát: miszerint a' nemtelenek még a' tisztujtás látásától is elzáratvák, és így — újabb törvényünk szerint — ugyan hogy választathattak volna közülök tisztviselők, ha még a' választás látásától is kőfakkal zárattak el? mint törvényünkkel 's Csanád jelen szellemével öszsze nem férhető ezen gyarlóság-szulte határozat megemlítését igénytelen nézetű csekély egyediségem felfogása nem nélkülözheti. — Városunkban D. M. vándorszínész társasága — olykor néhány mükedvelő közremunkálásával is — mintegy hónap óta folyton sűrű néző közönséget mulattat; Makó város szép néző közönségét azonban jobb lábön álló társaság is meglátogathatná. Tóth Mátyás.

A' Jelenkorban közlött csanádi új tisztikar névsora részint kiegészítéssel részint igazításul a' következőket szükséges ide iktatni: makai jár. fősz. bíró: Posonyi Ferencz; számvevő: Lonovics Károly; alpenztárnok nem Lukay, hanem Luczay János; aljegyző: Méhes József; makai sebész: Urbanics Mihály; barom orvos: Ottinger; a' többi orvos 's mérnök megerősítettek. Dániel Antal.

Zempléni közgyűlés folytatása. Sz. András hava 28kán tartatott közgyűlésünkben, a' tegnap hozott határozatok meghitelesítése után, magánypecsét alatt, nem hiteles, bent magokat Hontmegye közönségének vallottak isméretes honti levele olvastatott fel, mellyet K. G. tbiró indítványára Pestmegye levele felolvasatása követett, melly megyénket az adminisztratori rendszerből folyó visszaélésekre, nemkülönb Hontmegye önkényesen elnyomatott állapotára figyelmeztetvén, erélyes és törvényes intézkedések által a' bekövetkezendő veszély elhárítására szólítja fel. Első alispánunk emlékezteté a' Rdeket, hogy e' levél magányküldemény útján érkezvén minden hitelességet nélkülöz; de mégis mivel az alkotványos létünket súlyosan sértő eseményt foglal magában, melly a' közvéleményben nagy visszahatást szül, következetesnek véli felszólítani Hontmegyét, hogy az elősorolt sérelem valóságáról hiteles tudósítást tegyen. Hasonló értelemben nyilatkozott kormányzó helyettesünk 's a' magányadatok nem láthatja elégségeseknek arra, hogy akár sérelmi akár felirási alapul szolgáljanak. B. A. tbiró, e' gyűlésen az ellenzék vezére, azzal hiszi megczáfolhatónak az ugynevezett honti levél hiteletlenségét, hogy mellette ugymond Pestmegye hiteles levele szól. Egyébaránt mi a' pecsétet illeti, mióta az adminisztratori rendszer behozatott, valósággal azt sem tudja: vajjon a' kormányzó helyettesnél, vagy az első alispánál van e' az? ennek következtében a' levelet egész terjedelmében pártolván, felirást kíván ő felségéhez szerkesztetni. Megfelelt erre kormányzó helyettesünk, sajnálkozását nyilvánítván, hogy az előtte szolt tbiró nem tudja, miszerint az 1550dik 62d. törvényzikk világos rendelete következtében az alispán a' pecsétet magától ki nem adhatja, és mivel a' törvények értelmében sem intézvénynek, sem petitionnak nem vehetni e' levelet, nyilatkozatához hűn ragaszkodik, emlékeztetvén a' Rdeket azon körülményre, ha netalán Hontmegye hiteles levelével az ellen találna nyilatkozni; azt kérdezi továbbá, hogy ha a' magány-pecsétéknek hitelt adunk, nem fog e' akkor az igazság-szolgálatás veszélyeztetni? és ha egyedi dolgokban magány-pecsétéknek nem adhatunk hitelt, miként adhatnánk a' közügyekben? Azért pedig, hogy Pestmegye hiteles levele a' honti hiteletlen levél mellett szolt, szolgálhat e' alapula' hitelességnek? Sz. K. tbiró a' publicistai téren úgy, mint a' törvénytudományban egyformán kitünő conservativ bajnok, mert hiszen jó publicistának lenni a' törvény alapos tudománya nélkül nem is lehet, jogszerű elvekből indulván ki megmutatá, hogy alkotványos bűn nélkül magány-pecsétet fölibe emelni a'

mint a vállalattal teljes felhagyás, vagyis magyarul mondva: ünnepélyes megbukás 's ezen ünnepélyes megbukások okozák majd mindenben hátramaradásunkat; kívánatos lenne tehát az adóztatással kissé méltányosabbaknak lennünk, hogy a' kecskét is mi fejhessük meg 'sa' káposztát se más nyelje el.

Szerében mindezen antikedvezés dacára a' selyemtenyésztés megteszi hatását gondos kezelőre, mi leginkább a' megye alsó vidékein tapasztalható; ellenben a' felső tájék, hol a' népek ezen üzlet nem foglalkozási tárgya, valóban az éhhaló 's rongydarabokba temetkező nyomornak legjellegesebb rémvázait láthatni. Pedig mi kínos az emberi kebelnek illy csontalakkal találkozni! Hogy azonban előbbi tárgyunkra visszamenjünk, Szerémmegye meglepő szépségét is a' selyemtenyésztésnek köszöni, mert mióta ez néhány lelkes ügybarát által divatba hozatott, azóta egyik helység a' másikkal eperfasorozatból állított sétányokkal köttetik össze, melly kezelés által nemcsak a' vidék szépítését, hanem termékeny-és jövedelmezőségét is eszközöli. A' fiatal eperfacsemeték az iregi faiskolából hozatnak, mellynek szakértő főfelügyelője Uzarevics valóban nyilvános méltánlásra érdemesíté magát; ezen érdemét a' megye is elismeré, miért is a' nm. Helytartótanácsnak megjutalmaztatásul ajánlá, ő felsége pedig fáradsága méltánlásul szalagról függő arany érdempénzzel ajándékozta meg a' buzgó kertészt.

A' magyar gazdasági Egyesület kértészeletli szakosztálya részéről f. é. dec. 6kán tartott üléséből közhírré teszi, miszerint a' következő pályakérdésre: „a' g. ölcstenyésztésnek mind sikerre meghonosításár. mind a' gyümölcsenyésztő vidékek nagyobb fölségelésére 's gyarapodása végett, dolgoztassék ki egy népszerű utasítás a' gyümölcsaszalásról, különös figyelemmel 's utmutatással czélszerű aszaló-kemenczék állítására, 'sa' sopronyi aszagyümölcs készítésére.“ — két rendbeli felelet érkezett. Az egyiknek jellegéje: „Vive, vale, si quid novisti rectius istis, candidus imperti, si non, his utere mecum.“ A' másiknak jellegéje: „Immer strebe sum Ganzen; und kannst Du selber kein Ganzes werden, als dienendes Glied schliess an ein Ganzes dich an.“ — E' két pályairat bírálatra bocsáttatván, ámbár kivált ez utóbbiban figyelemre méltó észrevételek foglaltatnak 's a' kétszerző szíves törekvése köszönetet érdemel, mégis a' kitézett czélnak tökéletesen egyik sem felelt meg, 's így a' kitétt jutalmat sem nyerheté el. Miről tehát az ügybarátok azon megjegyzéssel értesítettek, hogy a' fentebbi pályakérdésujabbi kidolgozás tárgyul tüzetelt ki, és az illető válaszok 1846ik évi június 1ső napjaig kéretnek névrefjő jeligés levelkkel ellátva beküldetni. Az e' czélra jutalmul szánt 16 db. ar. addig kamatra adatik, 's az így szaporuló összeg az időközben tán ügypártolók által ajánlandó mennyiséggel együtt a' koszorúzott feleleté leendő. Ugyanezen ülésben a' nagyobb terjedelmű országos kert megszerzésére elfogadott részvénykölesőre szakosztályi elnök ő nga által az aláírás tiz részvényvel megnyitott 's nyomban buzgó követőkre is talált. Ez ügynek vidéken lakó igen tisztelt baráti hazafilg kéretnek a' titoknokai hivatalt részvételi szándékjuk iránt mielőbb szívesen értesíteni. Pesten, december 7kén 1845. Török János, mint szakosztályi jegyző.

Ungváron 1845. decemb. 3án. E' f. é. Jelenkor 94k számában az ungi tudósításban azon állítás, miképen F. J. középponti szolgabíró a' közgyűlésen akkor, midőn a' rabok pénztára volt szőnyegen, hogy „minek azt valakivel tudatni?“ akként módosítatik, hogy levelező a' hangnyomatot a' zajban ki nem vehette, mellynek ironiai modora, mint ezt levelező előtt említett szolgabíró nyilványítá, egészen ellenkező értelmet kölcsönöz; azt pedig levelező, miután érintett szolgabíró ezt becsületszavával is erősítette, 's az e' miatt közbe jött kölcsönös félreértések köztünk elenyészvén, mind ketten az előbbi barátságos viszonyba visszaléptünk, 's fenforgó kiejtést jelen módosítvány szerinti értelemben vétetni kívánja Zombory Leopold.

Szinügy. Aluljegyzettnek barátai, Fekete Lajos 's Tomka Kálmán folyó évi június hóban adták be a' nemzeti színháznál a' „Falura kell mennie“ czimű, németből fordított szindarabot, a' mint ez az akkori Hírnökben, 's ezenkívül még a' Honderűben is megemlítették, 's valamelyik lapban — ha t. i. alulirt jól emlékszik, később meg az is mondatik, hogy a' darab elfogadott. És csakugyan megis fordult — a

mint érdemlé köztetszéssel — színpadon e' mű legutóbbi szombaton; de mily nagy volt aluljegyzettnek meütközése, midőn a' színlapon ezen szavakat olvasá: „Irta Bayard és Bailly. Fordította N. N.“ A' darab ugyanaz, mellyet aluljegyzett már Pozsonyban nem egy alkalommal látott, 's jóllehet barátai kéziratát nem olvasá, de mégis főleg F. sima stíljére mintegy ráismerni vél némely helyeken. Joga van tehát 's kötelessége barátjai nevében felvilágosítást kérni az illetőktől. „Örkődik még Róma fölött a' capitolium!“ — kissé ugyan aránytalan hasonlítás, de a' fenforgó tárgy nem kisebb mértékben méltányosság és becsület ügye. Azért még egyszer: felvilágosítást! Z.

Budapesti napló. (Dec 18kán.) Jelen futó évünk is megőszült már; f. hó 13dika éjjelén vevé csikorgó felszél kíséretében föl a' hattyuszín-palástot, 's rohan heted hét országon keresztül, míg az új év torkában elenyészik. Mint halljuk a' vámszedők is annyira megfáztak, hogy több pénzt beszédni nem akarnak, hanem a' hidat kiszédesni igen; 's e' szándék tegnap már valósított is 's így hidunk nincsen. Ámbár hajóhidunk eléggé kopott vala már, még sem örömet néztünk azon idő elé, midőn hullámok kényire bizatva 's mogorva és bárdolatlan charonok kegyére szorulva kellend a' két város közt átjárunk, 's midőn nemcsak jégtorlatok, hanem gyakran durvaság is uralkodik rajtunk. — Egy német tükörök is volt alkalmok, jelenleg a' magyar szókészítők irányában mutat dorongot, 's roppant nehezen esik benne valakinek, hogy már a' tunc el szót is bátorokdaltak a' lag ut-tá magyarosítani; holott Magyarország Európában van! tehát ez okból nem szabad az európai nyelvzagyvaléktól menekülnie. Mi arra figyelmeztetjük barátságosan ama buzgódató urat, miszerint ollyas dologba, mihez alaposan nem ért, ex professo ne avakozzék. — Egy német színigazgató rendkívül érzékeny a' magyar elem elharapozása irányában, 's míg egyrészt azon német lap (Ungar) ellenében, melly nemzetiségünk köpenyegét felölté, nem szűnnek meg panaszai; más részben az egész magyar journalistikát megvetendő silányságnak tartja; — miről azonban talán azon tekintetből is mást vélhetni, mivel ez a' jó urnak igen fejére nőtt. Kár így és annyit félre beszélnie. Ellenben Budavár mindinkább viszányeri ősi színezetét; színészink mult hétfőn ismét föl léptek az ottani német színházban, 's pártolókknak annyi élvét szereztek, miszerin ezek viszonzására kötes: fognak é találni más módot, mint ha saját hajlékukba telepítik a' magy. színészetet. — Némely dologról igen hasznosmentel kevésbet írni; ez okból elhallgattuk még azt is, hogy nemzeti színházunkban a' mostani népsűrűségkor a' karzat gyakran igen rakonzóatlankodik. Mi jól tudjuk, hogy épen azon helyen sokan jelennek meg (tisztos osztályokból is, 's hogy az ottani közönség épen az, mellytől az értelmiség nem tagadhatni meg; igen visszatetsző tehát, midőn onnan ollyas szavakat hallunk lehanganzi, mik kellemetlen hatással bírnak minden műveltebb ember érzékire. Kérjük azért az illetőket érte félreértő jelenetek megszüntetésére. — Földszint az arszlánok panaszokdának: hogy már nem is méltó a' nemzeti színházba járni; mert körülscétálni nem lehet. Erre valaki azon okos tanácsot adá, hogy jobb lesz az illetőknek német színházba járni, ott ugyanis több martalékot találhatnak az állatok országából; a' nemzeti pedig közönség tekintetében csak emelkedni fog. — A' mult naplókban említett szomorú eseményt a' B. h. — g azon fájdalmas tudósítással adja elő, miszerint a' bajviasok egyiké meghalt. Vigasztalásul az illetőknek, mi személyes meggyőződés után állíthatjuk, hogy a' szerencsétlenül meglőtt egyed még az érdeklétt sorok megjelenésekor is könnyebben érezte magát; 's ha gyógyrendszer nem tiltaná, folyvást beszélni is képes; sőt ideigleni meggyógyulásához némi reményesillám mutatkozik. — Néhány nap előtt utazott fővárosunkból ő felségéhez a' Pestmegyétől kirendelt küldöttség.

Jó tékonyság. A' pestbudai hangász-egyesület kormánya alatti nyilványos énekiskola gyámolításául, 's illetőleg a' leendő nemzeti conservatoriumra közelebbi hónapokban következő kegyes adományokra érkeztek: I) Alapítványul a' tőkepénzek szaporítására ezüst pénzben: a) Gr. Eszterházy Lajosné, szül. Batthyány grófné 6 mtgától 100 fr. készpénzben. — b) Andrássy György gr. 6 mtgától 100 fr. kötelezvényben. — c) Thalberg Zsigmond zongora-művész ur, Pesten a' nemzeti színházban f. é. nov. 12kén általa adatott zeneverseny tiszta jövedelmének reá esett felét, 410 fr. 40 krt ugyane czélra szentelni szíveskedett. — II) Részvényesek lettek évenkénti 6 p. forinttal: A) 1845től kezdve t. cz. Kassalik Erzsébet, Seveva Anna, Tipula Amália asszonyságok, 's Csejtei József 's Lustig János urak; — B) 1846től számitva pedig t. cz. Eötvös József báró, Petrichevich Horváth Lázár, Mühr Antal 's Frey József urak. — III) Az intézet hangmútarát gazdagította: Bräuer Ferencz ur, énekiskolánk aligazgatója, Weinlig énekgyakorlatának egy nyomtatott füzetével. — E' nagylelkű adományokért, 's illetőleg az intézet gyarapítására szentelt hazaiságos részvétért, valamint általánosan, ugy jelesen az említett nagybecsű alapítványi összegekért, különösen pedig Thalberg urnak a' külföld világhírű művészenek intézetünk iránt bebizonyított kitinő figyelmé 's nagylelkűségért az intézet nevében ezennel alulirt a' legfőbb hálát nyilványítván, bátorokodik egyszersmind a' fentebbi nagyszerű példákra t. cz. hazafiak 's honleányokat mély tisztelettel fi-

*) Ominosus N. N! Z.

gyelmeztetni, valamint ismételve kérni, hogy a' nevezett intézet (mellynek tökélyes létesítése közös ohajtásunk tárgya) a' kedves hazára nézve hasznosan gyümölcsözendő teltleges pártolásokra méltatni szíveskedjenek. M á t r a y Gábor, énekiskola-igazgató.

A m e r i k a.

Az északamerikai congressus előkészületiről Bostonból következőket írnak: „A' vámviszonyok tendik a' közelebbi alkalommal megnyitandó congressusban a' fő kérdést. Az észak statusok Pennsylvaniában gyűlendnek össze, hol a' magas vámsabályt megvitatják 's az ipar és kereskedelemre kártékony hatását kimutatva az egyesületi elnöknek határozatot nyujtnak be, mellyben annak csökkentését, vagy bármí módoni szabályoztatását sürgetendik. Memphysben (Tennessee tartomány) a' pártok szintilly gyülekezést tartandnak, mellyben a' vámjegyzékek minimuma fog védelmeztetni, 's e' nemben csak olly rendszabály állítatik czélszerűnek, mellymind a' status biztosítsa illő bevételeiről, mind pedig a' természet — és feldogozót költségei 's fáradozásáért jutalmazza. Egyébiránt az e' téreni intézkedés nem könnyű feladat leendő, minthogy az iparüző érdek a' földművelő és fogyasztó érdek ellen nyilt és elkeseredett harcot küzd. Látszólag utóbbaké lenne a' diadal, ha mindazáltal új Angtia 's más statusok jölléte — mellyekben t. i. a' rabszolga-kereskedés eltöröltetett, hozatik szőnyegre, akkor Északamerika összes népségének többsége az iparüzők részire döntendi el a' felállított kérdést, minthogy a' déli statusok polgárai az északiai irányában még igen gyengék. Igaz ugyan, hogy Ujangliában sok gabnatermesztő (farmer) vagon; de ezek érdekei azonosultak az iparüzőkével, habár nem is jutalmaztatnak úgy, a' mint fontos állásuk méltán kívánhatná. A' demokraták és whigek ós pártjai e' kérdésben nem fognak szavazni. Az elnök miniszteriumában Buchanan, Bancroft 's Mason a' tarif (vámsabály) emberei mellett állanak, Walker és két társa, úgy az elnök is azok részire nyilatkoznak, kik a' vámot minden behozatali cikkre kivétel nélkül 30%ra kívánják megállapítani. Ezen két párt feszült figyelemmel nézi a' főnebb érintettük népgyűléseket, mert ezek határozata eldöntő befolyást gyakorland a' miniszteri elvarczokra is. Az innen beküldendő határozatok felett a' congressus fog itélni, melly ítélet maga után vonja a' mostani miniszterség okvetetlen felbomlását, mert azon esetre, ha a' mostani árszabály mellett küzdő párt vesztend, akkor Buchanan, Bancroft 's ezek társai azonnal a' congressus feloszlása után elhagyandják tárczájokat, ellenben Walker 's tán Calhoun is ismét uralkodási polezra ülendnek. Ha ez megtörténik, akkor az Angliávali alkudozások ujjal azon modorban folytattatnak, minőben azok Polknak elnöké emeltetése előtt voltak. Az egyesült statusok politikája ismét parancsoló 's épen ezért veszélyes kezde lenni. A' nép teljes elszántsággal kész minden veszélybe rohanni. Ezen bajokon segíteni kellene. Calhoun azon egyetlen férfiú, kitől ezt remélhetni, 's kivüle nincs most más a' széles és hoszszu Amerikában, ki ezen mozgalmakat részint vezetni, részint fékezni czélhoz vezetőleg tudná. Ót most a' nemzet Periklesének mondhatni. — A' második színt nevezetes kérdést Oregon vidéke teszi. Az elnöknek — miként látszik, kedve van megüzenni a' brit hatalmasságnak: hogy tizenkét hó elteltével a' határok feletti ideiglenes szerződés erőnélkülnek fog tekintetni, 's hogy az északiai egyesült statusok itteni birtokaik határit egész az orosz szélékig akarják terjesztetni. — E' kérdésben most legfőbbet sőt mindent a' nép hangulatától várnak itt. Minden nevezetes lap, egyik, vagy másik pártnak organumi hoszszas kivonatát közlik azon utazási rajznak, mellyet Fremont kapitány közölt Oregonban tett tapasztalati után. A' vidék nevezetességei, sajátos terményei, állattai és csudái fametszvényekben szóratnak szét a' hirlapok mellett, hogy a' nép ennyi nyereség által felingereltetvén mindent elkövesen minerelebbi birhatásáért; az ezzel határintkezésben levő California színt a' képzelet játéka vá tétetik; 's hogy az állítás ne csupa elméletnek tekintessék, azonnal elmondják a' bőbeszédű izgatók: miként Nanvooban Mississippi mellett a' mormonokat f. e. szeptemberben a' köröttük fekvő farmerek (haszonbérlok) véletlenül megtámadták, 's házaikat felgyujtották, betakarított élelmiszereiket pedig részint elragadozták, részint megsemmisítették. A' megtámadottak segítséget kértek a' statustól, de ez későn érkezett meg, miért önvédelemhez folyamodtak 's egy derék ütökzetben megtámadójikat teljesen megverték, úgy hogy

